

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Лъэпкэ зэфыщытыкIэхэм

атегушылагъэх

Юфыгъо шъхалэу къэзэрэугъонгъэхэр зытегушылагъэхэр республикэм иныбжыкIэхэм лъэпкэ зэфыщытыкIэхэр зэфырялэнымкIэ, шэлагъэ ахэлъыным фэпIу-гъэнхэмкIэ Юфхэм языхт ары. Мыщ фэгъэхыгъэу къэгущылагъэу АР-м и МВД ипашэу Александр Сысоевым анахь мэхъанэшхо зэритэу кыыхигъэщыгъэр тиреспубликэ иапшгъэрэ еджэпIитIу ачIэс студентхэм мы лъэныкъомкIэ Юф адэшIэгъэныр ары. Урысыем имызакъоу, IэкIыб къэралхэм кыарыкIыгъэ кIэлэ ныбжыкIэхэу мыхэм ащеджэхэрэм зэмызэгъыныгъэ азыфагу кымытэджэным правзухъумэкIо органхэм ягъусэхэу, кIэлэегъаджэхэми, обществэми ялахь кыыхалъхъан фæе. Дин, политикэ ыкIи лъэпкэ экстремизмэм апэшIуекIогъэным, кыткIэхъухъэрэ лIэужхэр ахэм ащухъумэгъэнхэм уналэ тебгъэтын зэрэфар министрэм хигъэунэфыкIыгъ. ИкIыгъэ илгъэсым Москва ныбжыкIэхэм азыфагу кышитэджэгъэгъэ зэпэуцужьым фэдэ республикэм кышчымыхъуным, ащ шыухъумэгъэным пае правзухъумэкIо органхэм яЮфшIэн джыри нахь агъэлъшын фæу ылъытагъ. Лъэпкэ зэгурывылонгъэ республикэм кызылъхъэ зышIонгъо кIуачIэхэм апэуцужьыгъэныр пшгъэрэ шъхалэхэм ащыщэу кыгъэнэфагъ.

АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ иминистрэу БеданыкIо Рэмзанэ, АР-м культурэмкIэ иминистрэу ЧэмышIо Гъазый, АР-м лъэпкэ ЮфхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыщэу зытIэпкэзэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалэхэмкIэ и Комитет итхъаматэ игуадзэу Елена Чебурахинам, республикэм ныбжыкIэ ЮфхэмкIэ и Комитет ипашэу Къэрэтбэнэ Мыхъамодэ мы Юфым еплъыкIэу фырягъэр кыралотыкIыгъ, а лъэныкъомкIэ зэшIуахыхэрэм кыатегушылагъэх. Тиапшгъэрэ еджэпIитIу яректорхэу Хьу-

Адыгеим рэхъатыныгъэ илгъыным дэлэжгъэрэ координационнэ Советымрэ щынэгъончэнымкIэ Советэу АР-м и Президент дэжъ щызэхашагъэмрэ язэхэсыгъо тыгъуасэ Мыекъуапэ щыкIуагъ. Ащ тхъамэтагъор щызэрихъагъ Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхъакIушынэ Аслъан.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

нэго Рэщыдэрэ Блэгъожъ Хъазрэтрэ япсалъэ гушъысэ шъхалэу кыыхагъэщыгъэр зы — непэ ныбжыкIэхэм азыфагу зэмызэгъыныгъэ кымытэджэным пае еджэным дакIоу, ахэм яуахътэ зыщагъэкIон алъэ-кIышт спорт, культурнэ Юфтхъабзэхэр, зэ-лукIэгъухэр, «Iэнэ хъураехэр» афызэханцэмэ ишIогъэшхо къэкIошт. Джащыгъум бздэжэшлагъэ зраханым ахэр егупшысэхтхэп.

Миграцием иЮфыгъохэми зэхэсыгъом хэлэжыагъэхэр атегушылагъэх. Мы лъэныкъомкIэ гумэкIыгъохэр зэрэщыIэхэр бэмэ

кыыхагъэщыгъ. Лъэпкэ, дин е нэмыкI зэхэдз шымыIэу, фитыныгъэ зымыIэу республикэм щыпсэурэ цIыфхэу УФ-м и закондательствэ зыукъохэрэр кыздикIыгъэхэм ягъэгъэзжыгъэныр нахь тэрэзуу кыауагъ. Ащ фэдэ екIолакIэм ТхъакIушынэ Аслъани дыригъэштагъ ыкIи а Юфыгъом изэшIохын фэгъэзэгъэ псэуми зэфэхысыжъ тэрэхэр ашIынхэу кыафигъэпытагъ.

ГумэкIыгъоу къэуцухэрэр дэгъэзыжыгъэнхэм пае республикэ гъэцэкIэкIо органхэр, правзухъумэкIо органхэр, миграционнэ кыулыкъур, муниципальнэ обра-

зованихэм япашэхэр, нэмыкIэхэри Юфыгъом изэшIохын пытагъэ хэлъэу къэкIолэнхэ, хэкIыпIэ тэрэхэр кыагъотынхэ зэрэфар кыауагъ АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Муратэ.

Зэхэщэгъэ бздэжэшIэ купхэм апэуцужыгъэным, бздэжэшIэгъэ хылыгъэхэм ыкIи хылыгъэ дэдэхэм якызылухын алъэныкъокIэ Юфхэм языхт къэзэрэугъонгъэхэр нэужым тегушылагъэх.

Повесткэм итыгъэ ЮфыгъуитIум япхыгъэу унэшхо гъэнэфагъэхэри ашIыгъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Амал дэгъу яIэ хъугъэ

Урысые Федерацием псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ и Министрствэрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ зэдашыгъэ зэзэгъыныгъэм тетэу сомэ миллион 234-рэ зысэе оборудование ыпшгъэкIэ зигугъу кытIшыгъэ сымэджэхэм кыафашгъыгъ. Гъогухэм атехухъэрэ тхъамыклагъохэм ахэфыкIухъэхэрэм медицинэ IэпыIэгъоу арагъэгъотырэр нахьышIу шыгъэным тегъэпсыхъэгъэ Юфтхъабзэхэр 2010-рэ илгъэсым зехъэгъэнхэм пае зигугъу кытIшыгъэ зэзэгъыныгъэм кышчыдалыгъэгъагъ Урысые Федерацием исубъектхэми ямылкъу ащ зэрэхалъхъан фæар. Оборудованием икытIафхэм пае федеральнэ бюджетым сомэ миллион 25-рэ, гухэлъ гъэнэфагъэм тегъэпсыхъэгъэ республикэ программэу «2008 — 2012-рэ илгъэхэм псауныгъэм икытIафхэм фэгъэгъэгъэ лъэныкъом зегъэушъомбгъугъэныр» зыфиорэм диштэу республикэ бюджетым сомэ миллион 209-рэ кыыхагъэкIыгъ.

Республикэм илгъэпIитIу-мэ — Адыгэ республикэ клиническэ сымэджэхэмрэ Адыгэ республикэ кIэлэцIыкIу клиническэ сымэджэхэмрэ джырэ уахътэм диштэу оборудованиекIэ ачлагъэуцуагъ.

Мы аужырэ мафэхэм Москва кыкIыгъэ специалистхэм магнит-резонанс томографым Юф зэрэрыпшIэщтыр чIыпIэ врачхэм арагъэлэгъугъ. «Гъогухэм кышчы-хъэрэ тхъамыклагъохэм ахэфыкIухъэхэрэм яуплэкIун закъо паеп магнит-резонанс, компьютер томографхэр зэрагъэфедэхтхэр. БлэкIыгъэ илгъэсым ащ фэдэ медицинэ фэлэ-фашIэхэр афагъэгъэкIэнхэм пае республикэм шыпсэурэ нэгъырэ 280-р чIыпIэ зэфэ-шъхъафхэм кIонхэ фæу хъугъагъ. Непэ Адыгеим щыпсэухэрэм республикэм кыгъэгъунэрэ чIыпIэм имыкIыхэу диагностикэ уплэкIунхэр ашIынхэ алъэкIышт. Адыгеим и Президентэу ТхъакIу-

шынэ Аслъан пшгъэрэ кыгъэу-цугъ республикэм илгъэпIэ псэуми ящыкIэгъэ техникэр алэкIэгъэхъэгъэнэу ыкIи гъэхъагъэ хэлъэу а пшгъэрэ зэшIотэхы. Аужырэ илгъэситфым кыкIошI мы лъэныкъом мылкъоу кыфатIупшы-рэм фэдэ 15-кIэ хэхъагъ», — кыауагъ Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ иминистрэ игуадзэу Чэужъ Нателлэ. Рентгенэндоваскулярнэ хирургиемкIэ специалитипIэ рагъэджэнэу министерствэм зэрэрихъухъэрэр джаш фэдэу ащ хигъэунэфыкIыгъ. «Гу-лгъынтфэ узхэм агъэгумэкIыхэрэм нахьышIоу медицинэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэныр» зыфиорэ программэм диштэу ахэр рагъэджэхтхы.

Гъогухэм кышчыхъэрэ тхъамыклагъохэм ахэфыкIухъэхэрэм медицинэ IэпыIэгъу тэрэз ягъэгъотыгъэным тегъэпсыхъэгъэ Юфтхъабзэхэр 2009-рэ илгъэсым щегъэжыагъэу Адыгеим зэрэщызрахъэхэрэр шъугу кытэгъэкIыжы.

Адыгэ Республикэм и Президент ипресс-кыулыкъу

Зэнэкъокъу зэхашгъэ

М. В. Ломоносовым ыцIэкIэ щыт МГУ-м кыэралыгъо администрированиемкIэ и Апшгъэрэ еджапIэ и (МГУ ВШГА) 2011-рэ илгъэсым мэзæм и 1-м кышщегъэжыагъэу мэкъуогъум и 30-м нэс зэнэкъокъоу «Во благо Отечества» зыфилоу кIоштыр зэхэщ. Мы зэнэкъокъур зыфитегъэпсыхъагъэр кыэралыгъо кыулыкъур зыхъыхэу зилофшIэн хэшIыкIышхо фызиIэхэр, ыпэкIэ лъыкIотэн зылгъэкIыштхэр кыыхагъэщыгъэнхэр ыкIи якыулыкъу тельитэгъэ гъэсэныгъэ дэгъу ахэм тыхэгъэу шыгъэгъотыгъэныр ары.

Зэнэкъокъум ипшгъэрэ шъхалэхэр:

— кыэралыгъо кыулыкъум мэхъанэу иIэм зыкыгъэгъэгъэныр;

— апшгъэрэ еджапIэхэр къэзыхыгъэхэу зилэгъухэр зылъызыщэн зылгъэкIыштхэм ыкIи кыэралыгъо кыулыкъум Юф щашIэнымкIэ гъэсэныгъэ

ззыгъэгъоты зышIонгъохэм аделэгъэныр;

— кыэралыгъо секторым ипашэхэу, и специалистхэу апшгъэрэ гъэсэныгъэ зилэгъэм ыкIи кыэралыгъо кыулыкъум е кыэралыгъо компанием Юф ащызышIэхэрэм IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэныр;

— зэнэкъокъум шытекIорэ нэгъырищмэ специализированнэ магистрэ программэу «Государственное администрирование в ВШГА МГУ» зыфиорэмкIэ рагъэджэнхэм пае грантхэр ятыгъэныр.

МГУ-м и ВШГА и Попечительскэ совет итхъаматэр Урысые Федерацием и Президент и Администрацие ипашэу С. Е. Нарышкиныр, МГУ-м и ВШГА идиректорыр РАН-м и академикэу В. Л. Макаровыр арых.

Зэнэкъокъум фэгъэхыгъэ къэбархэр нахь игъэкIотыгъэу МГУ-м и ВШГА исайтэу www.anpra.ru зыфиорэм кыжъугъотэн шбулгъэкIышт.

**Къалэу
МыекъуапэкIэ
зы мандат зиIэ
хэдзыпIэ коеу
N 19-мкIэ Адыгэ
Республикэм и
Къэралыгъо
Совет — Хасэм
идепутатынымкIэ
кандидатэу
РОМАНОВ Павел
Анатолий ыкъор**

1964-рэ ильэсым сыкхъу. Апшгэрэ гъэсэныгъэ сиI. Медицинэ шIэныгъэ-хэмкIэ сыкандидат. 1972-рэ ильэсым къыщыублагъэу Мыекъуапэ сыщэпсэу. Мыекъопэ дзэ госпиталым изндоскопическэ кабинет сырипаш. 1981-рэ ильэсым Мыекъопэ гурыт еджапIэу № 5-р дэгъу дэдэкIэ къэсыухыгъ. 1981—1987-рэ ильэсхэм Днепропетровскэ медицинэ институтым сыщеджагъ. 1988-рэ ильэсым Армением чIыгур къызыщэсысым ащ къытыгъэ кыныгъохэр дэгъэ-зыжыгъэнхэм сыхэлэжъагъ.

1992—2008-рэ ильэсхэм ЛОР-врачэу Мыекъопэ дзэ госпиталым Iоф шысIагъ. 1992—1996-рэ ильэсхэм Адыгэ лыхъокIо-кIэгъэнжъ къулыкъум сыриврач-кIэ-гъэнжъэжъагъ. 1997-рэ ильэсым къалэу Санкт-Петербург дэт Дзэ медицинэ академием кандидат диссертациер къыщысыушыхъатыжыгъ. СКВО-м итамыгъэу «За службу на Кавказе» зыфиIорэр къысфагъэшъошагъ.

СышъолъIу сикандидатурэ ыкIи Парламентым щызгъэцэкIэштхэм яхы-лIэгъэ сипрограммэ къыдежъугъэштэнэу:

Урысыем иныбжыкIэхэм патриотическэ пIуныгъэ ягъэгъотыгъэныр.

Пстэуми ифршъошэ медицинэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэныр.

Унэгъо ныбжыкIэхэм, дзэ къулыкъушIэхэм, IофшIэным ыкIи УIэшыгъэ КIуачIэхэм яветеранхэм социальнэ IэпыIэгъу ятыгъэныр.

Гъэсэныгъэм ыкIи медицинэ яхылыгъэ законхэр нахышIу шIыгъэнхэр.

ЦIыфхэм япсэупIэхэр ыкIи чIюпс къэухъуапIэхэр зтегъэпсыхъэгъэнхэр.

ХэдзакIохэр! IэпыIэгъу сызэрэшъуфэхъуштым шъуицыхъэ тежъугъэлъын шъуэлъэ-кIышт.

**Мыекъопэ
редукторышI
заводым игене-
ральнэ директор
иIэпыIэгъоу
НАТИЭКЪО Мурат
Махъмудэ ыкъор
— къалэу
МыекъуапэкIэ зы
мандат зиIэ
хэдзыпIэ коеу
N 15-мкIэ Адыгэ
Республикэм и
Къэралыгъо
Совет — Хасэм
идепутатынымкIэ
кандидат**

**Неуштырэ мафэм
шъуегупшысэзэ шъухад!**

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Ильэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыряIэу гъэсэныгъэм иIоф зэрэфэлажъэхэрэм, къыткIэхъухэрэ ныбжыкIэхэм яегъэджэнкIэ ыкIи япIункIэ гъэхъагъэхэр зэрэшIыгъэхэм, яIофшIэн инновационнэ технологиехэр зэрэцагъэфедэрэм афршI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Шытхъу тхыль афагъэшъошагъ:

— **Полякова Людмилэ Иван ыпхъум**, Мыекъопэ районымкIэ станицэу Дагестанскэм дэт МОУ-у «Гурыт еджапIэу N 26-м» ипэублэ классхэм якIэлэегъаджэ;

— **Романько Галинэ Василий ыпхъум**, Мыекъопэ районымкIэ станицэу Дагестанскэм дэт МОУ-у «Гурыт еджапIэу N 26-м» химиерэ биологиерэкIэ икIэлэегъаджэ.

КЪОДЖЭ ПСЭУКИЭМРЭ ШIУШИАГЪЭМРЭ

ТикIэлэ хъупхъэмэ тафэраз

Тэхъутэмыкье районым икъуаджэу Козэт щыпсэурэ цыфхэр IэпыIэгъу зэфэхъужьыи, къэхалъэр къашыхъагъ. Метрэ 200 хъурэ гъучI чэур зэтырагъэпсыхъагъ. Чылэм дэс нэжъ-лужхэр Iофым хэлэжъагъэмэ гъунэ имыIэу афэразэх.

Нахыжымэ къызэралотэ-жыщтыгъэу, Козэт апэу адыгэ къэхалъэ зыдагъэуцагъэр 1885-рэ ильэсыр ары. Хэгъэгъу зэошхом ыпэкIэ чылэм дэс унагъохэр щагуи 100 хъуштыгъэх. Джырэ уахътэ къуаджэм дэсыр унэгъо 700-м къыщыкIэрэп. Ильэси 4-кIэ узэкIэлэбэжымэ, ятIонэрэ адыгэ къэхалъэр чылэм къыщы-зэIуахыгъ, ащ чIыгу гектари 4 еубыты.

Апэрэ къэхалъэм ичэухэр жъы хъугъэхэти, кIэлакIэу Козэт дэхсэм Iофыгъо дэгъу агу къэкIыгъ. ЗэхэгущыIэжъыи, чэужьыр Iуахыжыгъ. Метрэ 200 хъурэ гъучI чэур агъэуцуным пае мылыкIэ къыхэлэжъагъэх, ахъшэу пэIухъащтыр къагъуонигъ. ГъучI пкъэу 50 ХъокIо Аскэр къыщагъ, сомэ мини 10 фэдиз къаритыгъ.

Сомэ 1000 зырыз къэзыты-

гъэмэ ащыщых Ягъумэ Нухъэ, Хъарыхъу Алай, Шэртэнэ Байзэт, КIэныбэ Юсыф, Шэртэнэ Ахъмэд, Мамый Хъисэ, Энамарсок Бэчмызэ, Ягъумэ Адамэ. Лышэ Славик пкъэу 50 къыщагъ. ЗекIогъу Аслъанрэ Ягъумэ Руслъанрэ сомэ мин щырыщ, Хъагъур Нурдинэ сомэ мини 2 къатыгъ. Нэбгырэ 62-мэ апэ ахъшэу къаугъоигъагъэр сомэ мин 35-рэ.

ЧэушI бригадэм хэтхэм пэцэныгъэ адызезыхъагъэр Хъодэ Адам. Iофым хэшIыкI зэрэфыриIэм даклоу хъупхъэу зекIоштыгъ, псэолъэшIхэм ыналэ атетыгъ. ГъучIгъажъэу Еутых Славик иIэпэлэсэныгъэкIи, игуетныгъэкIи узыщыгъхъун фаэмэ ащыщ. Къоджэ псэупIэм ипашчэхэри Iофым зэхэщкIо дэгъоу иIагъэх, тафэраз.

«Бэ зыгъэшIагъэ нахы бэ

зылгъэгъу» адыгэмэ аIо. Сыныбжэ ильэс 80-м къэхъугъ. Козэт сикъоджэ гупс. ТхакIохэр, артистхэр, спортсменхэр, IофшIэныр шIу зылгъэгъухэрэр шапIугъэх. Хэгъэгум иэкономикэ къызэрелыхыгъэм къыхэкIэу тызэрэфаем фэдэу цыфмэ ящыIэкIэ-псэукIэ зэхъокIыныгъэшIухэр фэхъухэрэп. Арэу шытми, янеушрэ мафэ къырыкIоштым егъэгумэкIых, зэгурыIожыныгъэ ахэлъ. Нахъ кIэлаIохэр зэхъоуцохи къуаджэм IофшIэнэу цагъэцэкIагъэм тигъэгущуагъ. ЛэжъапкIэ къагъэхъэным паеп гъусэ зыкIызэфэхъугъэхэр. Ежъхэм яахъшэ халъхъээ, Iофыр зэрэлъагъэкIотэшттым пылыгъэх.

Къэхалъэхэр агъэкъэбзэнхэу, теплгъ дахэ ялэнэу тиныбжыкIэхэр Iофым кIэщакIо зэрэфэхъугъэхэм фэшI нахыжымэ ацIэкIэ гъэзетымкIэ «тхыашъуегъэпсэу» ясIожы сшIоигъу. Шъопсэу, зэкIэ Iофым хэлэжъагъэхэр.

**ХЪАРЫХЪУ
Мэджд.**

**IофшIэным иветеран.
Козэт.**

МЧС-м КЪЕТЫ

Чыгур къэсысыгъэмэ...

Чыгур къэсысыным ищынагъо зиIэ чIыпIэу шIэныгъэлэжъхэм агъэунэфыгъэр макIэп. Ау ахэм къызэралорэмкIэ, зымыгуцэфэхэрэ чIыпIэхэми къащысысын ылъэкIышт. Арышъ, хэти ащ фэхъазырмэ нахышIу:

* СыдигъокIи унэм консервхэр, хъалыгъу гъэгъугъэ ыкIи псы къабзэ бэшэрэбхэм арыгъэхуагъэу илтынхэ фае.

* Фонарь цыкIухэр нэбгырэ пэпчэ иIэхэмэ нахышIу.

* Зыгорэ къэхъугъэмэ, пашчэхэм рахъухъагъэр, спасательхэм мы уахътэм ашIэрэр, нэмыкI къэбархэр къышгултыIэсынхэу радиоприемник унэм итын фае.

* МашIо къэхъумэ жъугъэфедэнэу метритфым мынахъ макIэ икIыхъагъэу шлангхэр эжъугъэгъотых.

* Электроэнергием, гъэстыныпхъэ шхъуантIэр, псыр къызэрэбгъэуцущтхэр унагъом ис пэпчэ пэшIорыгъэшъэу зэригъэшIэн фае.

* «IэпыIэгъу псынклэм», мэшIогъэкIуасэхэм, милицием, аварийнэ къулыкъухэм ятелефонхэр Iэрыфэгъоу щыжъугъэлтых.

* Унэм шIокI имыIэу аптчекэ илтын фае.

* ПэкIорхэм ашъхъагъ, анахъэу кIэлэцIыкIухэм яехэм, зыпари апымылгъагъэмэ нахышIу.

* УнэкIоцI дэпкхэр жъугъэжыгъэхэмэ е кIэу шъушыгъэхэмэ, ахэр клашъомрэ джэахъомрэ пыгъэу ахежъугъэуыгъэх.

* УзэрэзекIоштыр унагъом исхэм зэкIэми ашIэн фае.

ЗыгорэкIэ чIыгур къэсысэу къызэхэшъушIагъэмэ:

* Ащ зыкхъэшъумыгъэгъащт, шъумыгуIэу шапхъэхэр зэрэжъугъэцэкIэштхэм ыуж шъуихъ.

* КIэлэцIыкIухэр унэм исхэмэ, ахэр пчээ чIэкIыгъохэм, унэ кIоцI къогъупэхэм ашежъугъэ-тIысэхых, стол е нэмыкI псэуалъэхэм ачIэгъ чIэжъугъэбылтыхъэхэми хъушт.

* Чыгур къызыщысысырэ уахътэм унэм, анахъэу ар этажыбэу зэтет зыхъукIэ, шъукыкIэкIы зэрэмыхъуштыр зыщышъумыгъэгъушI. ЫшъхъагъкIэ къэфэхыхэрэр ары анахъ шынагъохэр.

* Къэсысырэр къэуцужьмэ, шъукыкIэкI. Лифтыр шъумыгъэфедэ.

* Унэр мылгъагъэмэ, шъуфэсакызызэ къэшъуб-гынэри, чыжъэу шъукIэлъырыкI.

* Чыгур къызыщысысырэ уахътэм унэ лгъагъ горэм шъукIэлъырыт хъугъэмэ, пчээ чIэкIыгъор къыхэшъухи, зэпэужыфэкIэ а чIыпIэм шъукы-лумыкI.

* Автомобилым шъуисэу гъогум шъуытиру-бытагъэмэ, унэ лгъагъэм апэчыжъэу шъукъуцу.

* Апэрэ сысыгъор зэпыугъэу, пстэури рэхъа-тыжыгъэмэ, джыри ащ къыкIэлъыкIон зэри-лэжъыштыр зыщышъумыгъэгъушI.

АДЫГЕИМ ФАШИСТЫДЗЭХЭР ЗЫРАФЫЖЬЫГЪЭХЭР ИЛЪЭС 68-рЭ НЕПЭ МЭХЪУ

**Темыр-Кавказ фронтым идзэхэр ыпэкIэ зэ-
рилгыгъэхэм ишыагъэкIэ, 1943-рэ илээсэм,
мэзаем и 18-м Адыгеир пый техаклохэм
кьалэкIахыжыгъ. Аужырэ нэмыц купыр кьуа-
джэу Хьаштыку дэжь шызэхакьутагъ.**

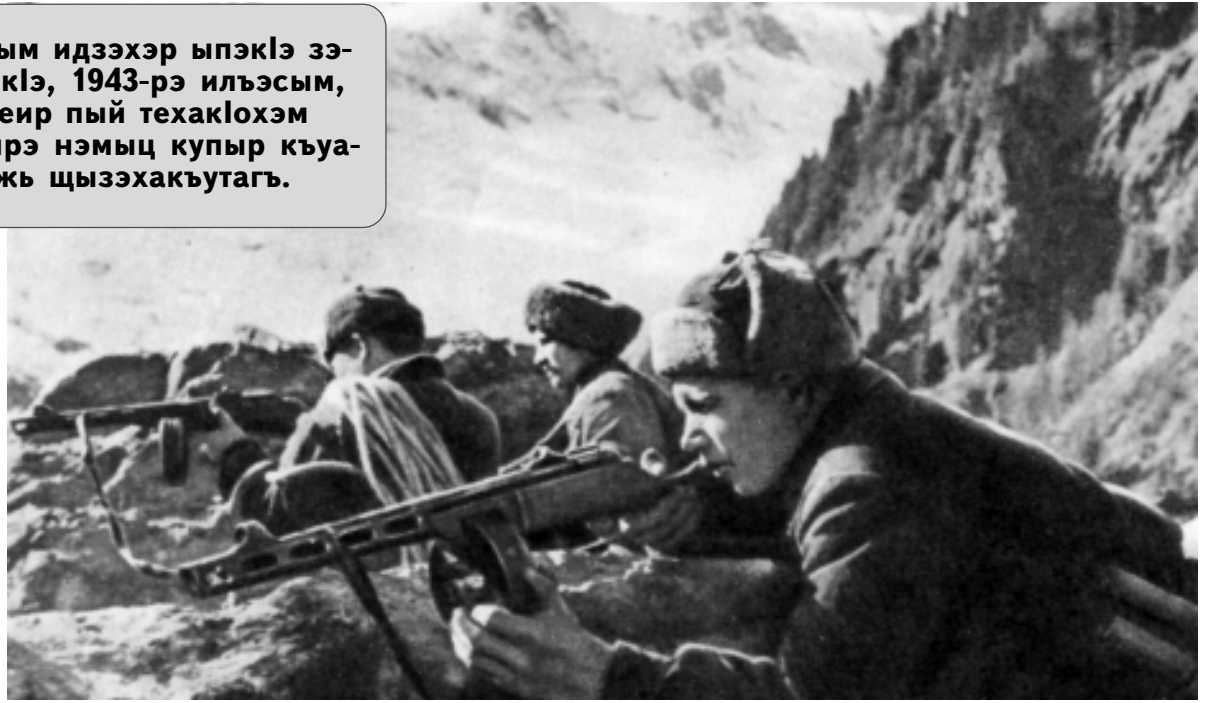
БлэкIыгъэ гъэмафэм кьышы-
улагъэу Адыгеир нэмыц-фа-
шист техаклохэм кьалэкIахыжы,
шъхьафит зашыжыгъгъэр илээс
68-рэ зэрэхьурэм ипэгъокIэу ве-
теранхэм я Адыгэ республикэ со-
вет Ioфыгъо зэфэшъхьафэу
ыгъэцкIагъэр макIэп. Ветеран
советым хэтхэр Мыекъопэ рай-
он администрацием иофышIэхэм
ягъусэхэу Хэгъэгу зэошхом илээ-
хьан тидзэхэмрэ партизанхэмрэ
зышыззогъэхэ чIыпIэхэу Дахъу
станицэм, поселкэу Гъозэрып-
лэ, Гъуамэ кьушъхьэ-бгы тIуа-
кIэм, кьушъхьэу Палом (Шапка),
нэмыкIэхэм ашылагъэх.

2005-рэ илээсэм Дахъу ста-
ницэм гранитым хэшIыкIыгъэ
саугъэтэу шагъэуцугъэм еIулы-
гъэ мемориал гъучI бзыгъэм тет-
хагъ: «Мыщ дэжыым 1942-рэ
илээсэм нэмыц кьэрарынчъэхэм
станицэм шыщ нэгъырэ 400
щайкIыгъ». Ащ ыуж илээс фэ-
диз тешлагъэу мы станицэ дэдэм
кьушъхьэ лъэныкъомкIэ икы-
дэхьагъу гъогум ыбгъу шагъэ-
уцугъэ мыжъосынми тетхагъ:
«Мы чIыпIэм 1943-рэ илээсэм
ищылэ мазэ Адыгеир шъхьафит
шыжыгъэным фэгъэхьыгъэ на-
ступлениер шырагъэжыагъ». Мыр
агъэуцэ зэхьум, Мыекъопэ рай-
оным шыпсэурэ цыфыбэ хэлэ-
жыагъ, АР-м иветеран совет
иофышIэхэри ахэм ахэтыгъэх.
Шэны зерафэхьугъэу, мэфэки ма-
фэхэр кьызысыхэкIэ, станицэм
щыпсэурэ цыфхэм ветеранхэр,
джащ фэдэу район пашэхэр ягъу-
сэхэу саугъэтхэм кьэгагъэхэр
акIэралъхьэх, блэкIырэ турист-
хэри ахэм кьашэуцух.

Илээс экIэлъыкIоным ягъэ-
мафэхэм атефэу поселкэу Гъо-
зэрыплэ (ащ мэхихэ партизан-
хэм яштаб дэтыгъ) ветеранхэм
яслетэу шызэхашэхэрэм Хэгъэгу
зэошхом хэтыгъэхэу Адыгеим
щыпсэхэм афэшъхьафэхэу, Крас-
нодар краим иветеран совет иде-
легации хэлэжы, кьалэу Апше-
ронскэ шыщхэри ахэм ахэтых.
Автопробегэу зэхашэхэрэри
гъэшIэгъоных. А псэуэм агъу
кьагъэкIыжы агъэр утынхэр нэ-
мыцхэм зэрахахыгъагъэр, тидзэ-
хэм партизанхэр ягъусэхэу на-
ступлениер зэрэагъэжыгъагъэр.
Илээсныкы фэдизрэ (1942-рэ
илээсэм ишышъхьэIу мазэ
щегъэжыагъэу 1943-рэ илээсэм
ищылэ мазэ нэс) поселкэу Гъо-
зэрыплэ партизанхэм яшгъэф
гупчэ иштабу дэтыгъэм кьеп-
хыгъэ куп 18-м Мыекъопэ
кустIэ еджэщыгъэх. Ахэр Туль-
скэ, Кошхьэблэ, Шэуджэн, Мые-
кьопэ, Ладжжэ, Джэдэ, Иль-
инскэ, Кропоткинскэ, Мостов-
ской, Ярославскэ районхэм
кьарыкIыгъэ партизангъэх.

Адыгеир шъхьафит шыжы-
гъэным фэгъэхьыгъэ заор зы-
шылагъэм илээс 68-рэ тешлагъ.
А уахьтэм кыкIоцI Адыгэ Рес-
публикэм зэхьокIыныгъэ инхэр
фэхьугъэх. Заор зэрэкIозэ, про-
мышленнэ предприятиехэр зэты-
рагъэпсыхьажыгъэх, колхозхэм-
рэ совхозхэмрэ зыпкь рагъэуцэ-
жыгъэх, псыхьоу Шъхьэгъуашэ
ГЭС тырашIыхьагъ, Адыгеим
икьэлэ шъхьалэ дэт псэупIэ унэ-
хэр агъэцкIэжыгъэх. Ахэм
ягъэпсыжыын бзылфыгъи
хьулфыгъи яшгъыпкьэу хэлэ-
жыагъэх. Техникэ тэрэз зэралэ-
кIэмьылыгъэм кьыхькIэу нахы-
бэр цыф кIуачIэкIэ агъэлпсы-
жыгъэх.

1942-рэ илээсэм игъэмафэ
нэмыцхэм ядзэ хэшпыкIыгъэ
купышхо Темыр Кавказым
кьекIу зэхьум, Гитлер икомандо-
вание рихъухьагъ а чIыпIэм
ибайныгъэхэр ыкIи агъэрэ чэзыоу
Мыекъопэ чIыдагъэр кьызфи-
гъэфедэнэу. Генерал-фельдмар-
шалэу фон Клейст мырзуштэу
ытхыгъагъ: «Тэгъугъэ Мыекъуа-
пэ кьышгIэкIэхьащт гъэстынып-
хэр 1942-рэ илээс кампаниемкIэ
тфикъунэу». ЕтIани Гитлер
ылогъагъ: «Мыекъуапэрэ Гроз-
нэмрэ кьашычIашырэ чIыдагъэр
кьызытIэкIэмыхьэкIэ, мы заом

гъунэ фэшIыгъэн фае». Джау-
щтэу гугъэщтыгъэх Германием
икьэралыгъо ыкIи идзэ пашэхэр.
1942-рэ илээсэм ибэдззогъу
мазэ Севастополь нэмыцхэм
аштагъ, пым Кьырым зэрэщтэу
кьызIэкIыгъэхьагъ. Гитлер идзэ-
хэм Кавказым зэрэкIушт гъогу
кIэкIэу Керчь хьидэкIышIэр кьы-
хахыгъ. Ауштэу Ioфыр зэрэхьу-
гъэм епхыгъэу Адыгеимрэ Крас-
нодар краимрэ ялэжыакохэм
Дзэ Пльыжыым Iэпылэгъу фэ-
хьунхэу рахъухьагъ. А Ioфыгъор
зэшIохыгъэным фэшI пыидзэу
кьакIорэр зыгъэохьушт ухьу-
мэпIэ окоп куухэм яшIын фе-
жыагъэх. Ащ пае Адыгэ автоном
хэкум ихэбзэхьухьэ органхэм
а Ioфыгъом икIэщэкIонхэу зы-
кьагъэлэгъуагъ, ежъхэм яшIо-
игоныгъэкIэ цыфхэм Iэпылэгъу
фронтым ратынэу аухэсыгъ. Бо-
евой истребитель батальонхэр,
добровольческэ шхончэо ыкIи
шыудзэ соединениехэр зэхашэн-
хэ фаеу хьугъэ.

Апэу зэхашагъ Мыекъопэ
шхончэо полкэу я 347-рэ Крас-
нодар шхончэо дивизием ха-
хьэрэр. Джащ фэдэу Кубанскэ
кьээзкь шыудзэ корпусыр зызэ-
хашэм, адыгэ добровольческэ
шыудзэ полкыри хагъэхьагъагъ.
Ащ хэтыгъэх Мыекъопэ, Шэ-
уджэн, Кошхьэблэ, Джэдэ,
Красногвардейскэ, Теуцожь ыкIи
Тэхьутэмыкьое районхэм яшы-
удзэ эскадронхэр.

Кавказым зэошхо кьырашIы-
ли, фронтыр Адыгеим ылээ-
ныкьокIэ нахь благъэ кьэхэу зэ-
хьум, добровольческэ шыудзэ
соединениеу хэкум шызэхаша-
гъэм нэмыцыздэхэм зэошхо
аришIылагъ. Ростов идэхьа-
гъухэм адэжэ зэо пхьашэхэр шы-
кIуагъэх. Станицэу Кушевскэм
игъунэгъоу шыудзэм атакэу
пым ришIылагъэр Хэгъэгу зэ-
ошхом ихьышгъэ хэхьагъ. Мы
чIыпIэм фашистхэм ядзэ шыщ-
хэу нэгъырэ миным ехьу шы-
хэкIодагъ, нэмыц дзэкIолI ыкIи

офицер 300-м ехьу гъэрэу кьы-
щаубытыгъ. Кушевскэ ата-
кэм лыгъэ ахэлтэу шызэуагъэх
ыкIи наградэ лъапIэхэмкIэ кьы-
хагъэщыгъэх Адыгэ шыудзэ пол-
кым хэтыгъэхэу ПатIыкьо Рэмэ-
занэ, Тимофей Шевченкэр, Илья
Девтеровыр, Тыгъужэ Аслъан,
Григорий Яворовскэр, Багирэ
Бек-оглы, Даур Хьызыр, Сергей
Корсунь, АкIэжэ Шыхьамбий,
полкым исаниструкторхэу Ма-
рия Серпокрыловар, Галина
Паршкинар, нэмыкIэхэри.

Пшэрылгъэу илэр ыгъэцкIи,
1942-рэ илээсэм ишышъхьэIу
мазэ Кубанскэ шыудзэ корпусым
(ипэщагъэр генерал-майорэу
Н.Я. Кириченко) хэхьэрэ адыгэ
шыудзэ полкыр зэопIэ чIыпIэм
кьылукIыжы кьызэкIэкIуагъ,
станицэу Самурскэм (Апшерон
район) кьышыуцугъ.

Нэмыцхэм Адыгеир заштэм
лажэ зымылэ цыфэу агъэтIы-
сыгъэхэр, жьалымыгъэкIэ зыдэ-
зекIуагъэхэр бэ, аулIыгъэри
макIэп. Мыекъуапэ пштэмэ, нэгъ-
ырэ 4000 щайкIыгъ — нахы-
бэр сабынгъэх, лъыжыгъэх ыкIи
бзылфыгъагъэх. Чылэхэм жьа-
лымыгъэу ашызэрахьагъэри
кьэзышIэжъхэрэм непэ кьызы-
нэсыгъэм ашыгъушхэрэп. Кош-
хьэблэ районным нэгъырэ 400-м
ехьумэ хьакIэ-кьокIагъэкIэ нэ-
мыцхэр ащыдзэекIуагъэх е
щайкIыгъэх. Джэдэжэ районым
нэгъырэ 300, джащ фэдэу Мые-
кьопэ районным нэгъырэ 200
ащайкIыгъ. Теуцожь районым
Е. Сорокинымрэ ащ ипшъашгъэ-
рэ щыпалыагъэх, А. Батыжыр,
Гъ. Хьанахэкьор, П. Чэсэбыр
щайкIыгъэх. Кошхьэблэ рай-
онымкIэ кьуаджэу Фэдз шыщ
колхозник пэрыгъэу, СССР-м и
Апшгъэрэ Совет идепутатыгъэу
М. Бегрэтыри фашистхэм алэ-
кIэкIодагъ. Ащ фэдэ шысэу
кьэпхьын плэкIыштыр макIэп.

Адыгеим имэзхэмрэ ахэм
кьакIэрылэ кьушъхьэ мэхэу
краим ирайонхэм ялэхэмрэ парти-

зан куп 18 ащызэхашгъагъ.
Ахэр Мыекъопэ (купитIу), Ярос-
лавскэ, Курганинскэ купхэр
арыгъэх. Тэхьутэмыкьое ыкIи
Теуцожь районхэм япартизанхэр
Краснодар краим икупышхо хэ-
тыгъэх. Партизан Ioфыгъохэм
пэщрынгъэ адызехьэгъэныр под-
польнэ (шгъэф) гупчэм ыпшгъэ
ралъхьэгъагъ. Гупчэм хэтыгъэх
партием и Адыгэ хэку комитет
исекретарэу Н. Теуцожьыр, хэку
исполкомым итхьаматэу А. Цуа-
мыкьор, партием и Мыекъопэ
кьалэ комитет исекретарэу Я. Се-
мкиныр. Подпольнэ гупчэр посел-
кэу Гъозэрыплэ дэтыгъ. Мы
чIыпIэм епхыгъэ партизанхэм
нэмыц-фашистхэр агъэгупсэ-
фыштыгъэхэп.

Дзэ Пльыжыым 1943-рэ илээ-
сэм, щылэ мазэм и 14-м насту-
пление ин ригъэжыагъ. Краснодар
Быракъ Пльыжыкьохэ дивизиеу
Кутозовымрэ Жьогъо Пльы-
жыымрэ яорденхэр зишъуашэхэу
полковникэу М. Евстигнеевыр
зипашэр ыпэкIэ илгыгъ, нэмыц-
хэри чIэнагъэхэр ялэхэу экIа-
фагъэх. Пыидзэр зэхэгъэтакъо-
зэ тидзэхэм шъхьафит ашIы-
жыгъэх станицэхэу Самурскэр,
Кубанскэр, Ширванскэр, кьутыр-
хэу Заулиныр, Бжэдыгъур, Мэ-
ртыкьор, Армянскэр, Чернигов-
скэр, етIанэ Дахъу станицэр.
Джары Адыгеим шыщ псэупIэу
апэу шъхьафит ашIыжыгъэр.

Ахэм ауж тидзэхэм апэ ра-
гъэхьузэ, Шытхьэлэ — Лэбэпэ
лъэныкъомкIэ загъэзагъ. Я 9-рэ
кьушъхьэ-шхончэо дивизием
станицэу Ханскэр шъхьафит
ышIыжыгъ. Ахэм адакIоу я 23-рэ
пограничнэ полкым иподразде-
лениехэр Мыекъуапэ кьыдахьэ-
хи, джащ тетэу кьалэр аштэ-
жыгъ. Кьалэр шъхьафит зашIы-
жыгъэ мафэу щылэ мазэм и 29-р
илээс кьэс хагъэунэфыкIы.
ГушчIэм пае, 2011-рэ илээсэм
икIыгъэ мазэм и 28-м Мыекъуа-
пэ ипашэхэм ветеранхэм я Адыгэ
республикэ ыкIи икьэлэ совет-
хэм яIoфышIэхэр, Мыекъуапэ-
рэ Адыгеимрэ шъхьафит зы-
шыжыгъэ дзэхэм ахэтыгъэ ве-
теранхэр ягъусэхэу кьалэм
имемориал шъхьалэ исаугъэтхэм
ыкIи егъэшIэрэ машIоу щыблэ-

рэм кьэгагъэхэр акIэралъхьа-
гъэх. Арышгъ, а хьугъэ-шIагъэр
ашыгъушхэрэп.

Адыгеир шъхьафит зышIы-
жыгъэ дзэхэм адыгэхэри ахэ-
тыгъэх. Ахэм ашыщэу Мышгъэ
Ерэджыбэ кьытфIoTэгъагъ ар
зыхэтыгъэ дзэм Мэздэгъ, Нал-
щык кьашыригъажи, Невинно-
мыскэ, Ермэлхьаблэ, Чэтыунэр,
Курганинскэр, Кошхьаблэ, Бла-
щэпсынэ, Хьакурынэхьаблэ, Улапэ,
Бжэдыгъухьаблэ, Адэ-
мые, нэмыкIэхэри шъхьафит
зэришIыжыгъэхэр. Ащ кьызэ-
риIoTэжыштыгъэмкIэ, Адыгеим
ичылэхэм янахыбэм зэошхо
ащыкIуагъэп, пыйр псынIкIэу
зэкIэкIожыгъагъ.

1943-рэ илээсэм икIымафэ
тидзэхэр Адыгеим кьызехьа-
жъхэм, Кьэбыхьаблэ шыщ дзэ-
кIолIхэу Цэй Уцужыкьорэ
НэпшIэкъуй Алкьэсрэ шыудзэм
хэтыгъэх. Цэй Аскэрбий (редак-
цием исобкорыгъ, шылэжып) Адэ-
мые дэжэ кьышыуцугъэ дзэм
офицерэу хэтыгъ. Ащ кьыIoTэ-
жыгъагъ адыгабзэу бэрэ зэры-
мыгушылагъэр заом илэхьан агъу
а чIыпIэм зэрэщызэхихыгъагъэр.

Я 9-рэ кьушъхьэ-шхончэо ди-
визием идзэхэм шъхьафит ашIы-
жыгъагъэх чылтэу Бжэдыгъу-
хьаблэ, селохэу Преображенскэр,
Красногвардейскэр, Ивановскэр,
Новосеастопольскэр, кьутырхэу
Мамацевыр, Дукмасовыр, Тихо-
новыр, Мокроназовыр, Пентю-
ховыр. Я 56-рэ Армием кьуаджэ-
хэу Тэхьутэмыкьуае, Лахь-
щыкьуае, БжыхьэкьоякIэр шъхьа-
фит ышIыжыгъэх. Мы чIыпIэхэм
ащыIoTэгъэ заохэм, Адыгеир
шъхьафит шыжыгъэным яла-
хьышIу хашIыхьагъ хэкум шыщ
дзэкIолIхэми. Ахэр Козын зэшы-
хэу Хьамырзэрэ Хьарунэрэ,
Д. Чудаковыр, В. Ермышкиныр,
Хьапэгъх зэшыхэу Адамэрэ Амьр-
занэрэ, КIыкI Мыхьамодэ, нэ-
мыкIэхэри арых.

Адыгеир шъхьафит шыжы-
гъэныр апэу кьызыщехьагъэр
Апшерон районным шыщ станицэу
Черниговскэм пэгъунэгъу кьушъ-
хьэу ПалокIэ заджэхэрэр ары.
Аужырэ чылэмэ ашыщэу Хьаш-
тыку тидзэхэм заштэжыгъэ ма-
фэр ары хэкум фашистыдзэхэр зы-
рафьжыгъэхэу алыгъэрэр.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.
АР-м иветеранхэм ясовет
ипресс-секретарь.

Сурэтым итыр: кьушъхьэ-
дэкIыпIэм дэжэ. 1943-рэ илээ-
сэм тырахыгъ.

